

ZÁKON

ze dne 2021,

kterým se mění zákon č. 95/2021 Sb., o kompenzačním bonusu pro rok 2021.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Čl. I

Zákon č. 95/2021 Sb., o kompenzačním bonusu pro rok 2021, se mění takto:

1. V § 1 se slovo „hospodářských“ zrušuje.

2. Za § 4 se vkládá nový § 4a, který zní:

„§ 4a

Subjekt kompenzačního bonusu v případě dobrovolníka

(1) Subjektem kompenzačního bonusu je také fyzická osoba, která vykonávala v bonusovém období dobrovolnickou činnost (dále jen „dobrovolník“).

(2) Dobrovolnickou činností se pro účely tohoto zákona rozumí činnost, pokud se tato činnost netýká uspokojování osobních zájmů, anebo pokud není tato činnost vykonávána v rámci podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti anebo v pracovněprávním vztahu nebo služebním poměru,

a) spočívající v poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci, anebo v poskytování zdravotní péče nebo vykonávaná v souvislosti s poskytováním zdravotní péče a

b) vykonávaná za účelem poskytnutí pomoci při zvládnutí epidemie onemocnění COVID-19 způsobené novým koronavirem označovaným jako SARS CoV-2 a jejích dopadů na území České republiky.“

3. Za § 7 se vkládá nový § 7a, který zní:

„§ 7a

Předmět kompenzačního bonusu v případě dobrovolníka

(1) Předmětem kompenzačního bonusu je též dobrovolnická činnost vykonávaná v bonusovém období, pokud za ni dobrovolníkovi nenáleží peněžité plnění.“

4. V § 9 odstavec 1 se za slovo „bonusu“ vkládají slova „s výjimkou subjektu podle § 4a“.

5. V § 9 se za odstavec 2 vkládá nový odstavec 3, který zní:

„(3) Subjektu kompenzačního bonusu podle § 4a může nárok na kompenzační bonus vzniknout pouze za hodinu vykonané dobrovolnické činnosti.“

Následující odstavec se označuje jako odstavec 4.

6. V § 10 se za odstavec 4 doplňuje nový odstavec 5, který zní:

„(5) V případě subjektu kompenzačního bonusu podle § 4a činí výše kompenzačního bonusu 100 Kč za každou hodinu vykonané dobrovolnické činnosti v bonusovém období.“

7. Za § 14 se vkládá nový § 14a, který zní:

„§ 14a

Žádost o kompenzační bonus v případě dobrovolníka

(1) Pro žádost o kompenzační bonus podle § 4a platí ustanovení § 13 odst. 2 až 5 obdobně.

(2) Žádost o kompenzační bonus podle § 4a obsahuje kromě náležitostí podle § 13 odst. 1 písm. a) a b) také potvrzení o počtu hodin vykonané dobrovolnické činnosti v bonusovém období vydané poskytovatelem sociálních nebo zdravotních služeb, pro něhož dobrovolník dobrovolnickou činnost vykonával.“

8. V § 15 odstavec 2 se na konci odstavce doplňuje text „, nebo ve výši součinu výše kompenzačního bonusu podle § 10 odst. 5 a počtu hodin vykonané dobrovolnické činnosti v bonusovém období“.

Čl. II

Přechodná ustanovení

Žádost o kompenzační bonus za bonusová období předcházející účinnosti tohoto zákona lze podat nejpozději do 2 měsíců po nabytí účinnosti tohoto zákona. Není-li žádost v této lhůtě podána, nárok na kompenzační bonus zaniká.

Čl. III

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem následujícím po dni jeho vyhlášení.

Důvodová zpráva

I. Obecná část

1. Zhodnocení platného právního stavu

Kompenzační bonus podle zákona č. 95/2021 Sb., o kompenzačním bonusu pro rok 2021, je zacílen na kompenzaci některých hospodářských následků souvisejících s ohrožením zdraví v souvislosti se vznikem a rozšířením onemocnění COVID-19 způsobeného koronavirem označovaným jako SARS CoV-2 nebo s krizovými opatřeními přijatými z důvodu tohoto ohrožení osobám samostatně výdělečně činným, společníkům společnosti s ručením omezeným a osobám vykonávajícím práci na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr.

Kompenzační bonus je spravován jako *daňový bonus* podle daňového řádu (zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů), tedy v procesním režimu správy daní se zjednodušeným formálním procesem žádosti i samovyměření. Kompenzační bonus tak představuje rychlý a jednoduchý nástroj státní podpory cílovým skupinám, který je připravený k využití pro podporu dalších skupin formou novelizace zákona č. 95/2021 Sb., o kompenzačním bonusu pro rok 2021.

2. Odůvodnění hlavních principů a nezbytnosti navrhované právní úpravy

V souvislosti s epidemií onemocnění COVID-19 způsobeného koronavirem označovaným jako SARS CoV-2 (dále jen „onemocnění COVID-19“) je situace v zařízeních zdravotních a sociálních služeb dlouhodobě vážná a nezlepšuje se, naopak. Počty dostupného personálu jsou nedostatečné a snižují se, a to především z důvodu onemocnění COVID-19 nebo nařízené karantény. Potřebné personální kapacity se nedaří plně uspokojovat ani skrze pracovní povinnosti, které lze nařídít jen za nouzového stavu, a proto jsou nezbytnou součástí chodu zdravotnictví i sociálních služeb nyní i v budoucnu při zvládání epidemie onemocnění COVID-19 dobrovolníci. Tímto zákonem se navrhuje ocenit ty dobrovolníky, kteří nejsou doposud oceňováni jinak a při tom pomáhají se zvládáním epidemie onemocnění COVID-19 přetíženým zařízením sociálních a zdravotních služeb, a podpořit tak dobrovolnickou činnost v době, kdy je nejvíce potřebná, a to zejména právě v zařízeních, která si odměňování (dalších) dobrovolníků z vlastních zdrojů nemohou dovolit. Přičemž výše kompenzačního bonusu není natolik vysoká (je jen symbolická), aby motivovala k nahrazování odměňování institucí žádáním o kompenzační bonus pro dobrovolníky (souběh není možný).

Navrhované opatření ve formě kompenzačního bonusu pro dobrovolníky je díky své rychlosti a administrativní nenáročnosti vhodnějším mechanismem než dotační programy.

Kompenzační bonus je spravován jako *daňový bonus* podle daňového řádu (zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů), tedy v procesním režimu správy daní se zjednodušeným formálním procesem žádosti i samovyměření. Kompenzační bonus tak představuje rychlý a jednoduchý nástroj státní podpory dobrovolníkům, kterým se jiná forma

ocenění a finanční podpory za jejich obětavost nedostává. Cílem je udržet jejich motivaci a podpořit motivaci dalších a vyjádřit vytvořením státního nástroje uznání potřeby jejich práce.

Principem navrhovaného nástroje navzdory navrhované novelizaci zákona č. 95/2021 Sb., o kompenzačním bonusu pro rok 2021, dále zůstává upuštění od detailní kontroly *ex ante* nahrazené čestným prohlášením, které je vyjádřením důvěry v osobní integritu žadatelů, i koncept tzv. samovyměření, kdy kompenzační bonus bude vyměřen *ex lege* na základě podané žádosti, díky čemuž se významně zjednodušuje a zrychluje proces – nyní formálního – vyměření.

3. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navrhovaný zákon je v souladu s ústavním pořádkem České republiky včetně Listiny základních práv a svobod stejně jako navrhované novelizovaný zákonem č. 95/2021 Sb., o kompenzačním bonusu pro rok 2021, jehož podstatné náležitosti ani procesní podstatu nijak nemění.

Rozšířením působnosti zákona na dobrovolníky není zavdán nesoulad s principem rovnosti, neboť jsou zachovány široké a nediskriminační podmínky nároku na kompenzační bonus.

4. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Návrh není v rozporu s právem Evropské unie ani při zohlednění judikatury Soudního dvora Evropské unie.

Poskytnutí kompenzačního bonusu dobrovolníkům nemá charakter nedovolené veřejné podpory, přičemž tato obava byla ve vztahu k podpoře podnikatelů rozptýlena již navrhované novelizovaným zákonem č. 95/2021 Sb., o kompenzačním bonusu pro rok 2021, a tento návrh zákona uvedené skutečnosti nemění, neboť podporu umožňuje poskytovat pouze fyzickým osobám jako odměnu za (mimo jiné podmínky) nepodnikatelskou činnost spočívající v poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci, anebo v poskytování zdravotní péče nebo vykonávaná v souvislosti s poskytováním zdravotní péče, a to za účelem poskytnutí pomoci při zvládání epidemie onemocnění COVID-19 způsobené novým koronavirem označovaným jako SARS CoV-2 a jejích dopadů na území České republiky zařízením zdravotní nebo sociální péče (jak veřejným, tak soukromým), nedochází tak k selektivitě ani narušení hospodářské soutěže.

5. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Navrhovaný zákon je v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, podle čl. 10 Ústavy.

6. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, dále sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny

Medici, stejně jako jiné osoby poskytující pomoc pravidelně či dlouhodobě, jsou za tuto svou činnost obvykle odměňováni na základě smluvních vztahů. I ve velkých nemocnicích a s trasováním hygieně pomáhají jako dobrovolníci bez nároku na odměnu nejvýše nízké desítky lidí v dané instituci. Celorepublikově se tak i po očekávaném zvýšení zájmu o dobrovolnickou činnost neočekává, že by počet osob splňujících kritéria dobrovolnické činnosti podle tohoto zákona, který má být doplňkovým oceněním pro ty, kteří jinak odměňováni nejsou, přesáhl maximálně nízké jednotky tisíc osob vykonávající dobrovolnickou činnost v řádech maximálně několika desítek hodin měsíčně.

Např. platforma Pomůžeme.si, která propojuje dobrovolníky se sociálními zařízeními po celé republice, evidovala za tzv. druhou vlnu 2 400 odpracovaných hodin a 241 zprostředkovaných dobrovolníků. Velké univerzitní iniciativy evidují obvykle jednotky tisíc ochotných dobrovolníků, ovšem nikoli počty vykonané dobrovolnické práce, přičemž se tato vykonaná práce obvykle vztahuje ke komunitní podpoře, nikoli k podpoře v sociálních a zdravotních zařízeních, která je podmínkou nároku na kompenzační bonus podle tohoto zákona. Očekávaný dopad na veřejné rozpočty tak v letošním roce lze očekávat v maximálních řádech nízkých stovek milionů korun.

Podstatnou část dopadu na veřejné rozpočty ponese státní rozpočet, a to navzdory tomu, že kompenzační bonus je vratkou daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, která je daní rozpočtově sdílenou státním rozpočtem a rozpočty obcí a krajů. Návrh totiž zachovává mechanismus kompenzace dopadů zákona č. 95/2021 Sb., o kompenzačním bonusu pro rok 2021, na krajské a obecní rozpočty ze státního rozpočtu formou příspěvku odpovídajícího reálnému podílu obcí a krajů na financování kompenzačního bonusu. V praxi tak obce a kraje získají 80 % svého podílu na financování kompenzačního bonusu pro dobrovolníky zpět formou neúčelového příspěvku z kapitoly Všeobecná pokladní správa státního rozpočtu. Dopad na rozpočty krajů a obcí tak bude činit 20 % očekávaného dopadu na veřejné rozpočty (tedy v souhrnu za všechny obce a kraje vyšší desítky milionů korun).

Návrh zákona předpokládá velmi pozitivní sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé a osoby se zdravotním postižením, a to podporou dobrovolnických aktivit, které pomáhají zvládat následky epidemie onemocnění COVID-19 ve zdravotnických a sociálních službách.

Dopady na podnikatelské prostředí ani na jiné specifické skupiny obyvatel se neočekávají.

7. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Navrhovaný zákon nebude mít žádné dopady na ochranu soukromí a osobních údajů, neboť zachovává procesní postup zakotvený zákonem č. 95/2021 Sb., o kompenzačním bonusu pro rok 2021, v němž žadatel prostřednictvím jím podané žádosti sám dává pokyn k zpracování nezbytně nutných osobních údajů o své osobě za účelem vyměření kompenzačního bonusu.

8. Zhodnocení korupčních rizik

Zákon zachovává mechanismus správy kompenzačního bonusu zavedený zákonem č. 95/2021 Sb., o kompenzačním bonusu pro rok 2021, který obsahuje kontrolní postupy a procesy orgánů Finanční správy České republiky, a tedy nijak nevytváří prostor pro korupční rizika.

9. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo ochranu státu a dopady na životní prostředí

Navrhovaná právní úprava nemá dopad na bezpečnost nebo obranu státu ve smyslu usnesení vlády č. 343/D z roku 2015.

10. Způsob projednání návrhu zákona

Současně s předložením návrhu zákona se Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky žádá o vyslovení souhlasu s návrhem zákona již v prvním čtení podle § 90 odst. 2 zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, a to vzhledem k potřebě udržet a dále zvýšit motivaci dobrovolníků vypomáhat přetíženým zařízením zdravotních a sociálních služeb.

II. Zvláštní část

K článku I

Ad bod 1

Navrhuje se vypustit z popisu předmětu úpravy v § 1 specifikující slovo „hospodářských“ následků, neboť onemocnění COVID-19 způsobené koronavirem označovaným jako SARS CoV-2 (dále jen „onemocnění COVID-19“) nemá výlučně dopady hospodářské, ale především má dopady sociální a zdravotní. Nenahraditelnou a neocenitelnou pomoc se zvládáním těchto dopadů na jedince i instituce poskytují neplacení dobrovolníci. Jejich nasazení nebylo za více než rok trvání epidemie onemocnění COVID-19 nijak oceněno. Zákon č. 95/2021 Sb., o kompenzačním bonusu pro rok 2021, představuje jedinečně jednoduchý a účinný nástroj pro symbolickou kompenzaci dobrovolnického nasazení. Kompenzace dobrovolníkům necílí výhradně na hospodářské dopady onemocnění COVID-19 na životy dobrovolníků, proto se navrhuje zmíněná úprava, která předmět úpravy udrží v souladu s obsahem zákona i po jeho novelizaci.

Ad bod 2 a 3

Nový § 4a vymezuje nový subjekt kompenzačního bonusu, kterým může být také dobrovolník, tedy fyzická osoba, která v bonusovém období vykonávala dobrovolnickou činnost spočívající v poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci, anebo v poskytování zdravotní péče nebo v spočívající v jejím vykonávání v souvislosti s poskytováním zdravotní péče, a to za účelem poskytnutí pomoci při zvládnutí epidemie onemocnění COVID-19, pokud se dobrovolnická činnost netýkala uspokojování osobních zájmů, anebo pokud nebyla tato činnost vykonávána v rámci podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti anebo v pracovněprávním vztahu nebo služebním poměru.

Definice dobrovolnické činnosti respektuje předmět úpravy novelizovaného zákona č. 95/2021 Sb., o kompenzačním bonusu pro rok 2021, a též přiměřeně respektuje vymezení pojmu dobrovolnická služba podle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), ve znění pozdějších předpisů a též vymezení sociálních a zdravotních služeb v zákonech č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů a č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

Nový § 7a vymezuje nový předmět kompenzačního bonusu, kterým je výše definovaná dobrovolnická činnost, za níž dobrovolníkovi nenáleží peněžité plnění.

Kompenzačního bonus tedy může být, zjednodušeně řečeno, vyměřen jen fyzické osobě, která ve svém volném čase, aniž by jí za to bylo poskytnuto peněžité plnění (a to i např. ve formě mimořádných odměn za činnost ve vazbě na pracovněprávní vztah mimo pracovní dobu), pomáhá při zvládnutí epidemie onemocnění COVID-19 v sociálním či zdravotním sektoru a neuspokojuje při tom své vlastní zájmy (např. péči výhradně o osoby blízké). Kombinace uvedených kritérií zaručuje poskytnutí kompenzačního bonusu jen osobám, kterým jejich dobrovolnická činnost není doposud jinak kompenzována. Zcela vyloučení jsou tak např. povolání medicí, jimž je odměna poskytována na základě smluvních vztahů.

Ad bod 4

Navrhuje se, aby se pravidla vylučující nárok na kompenzační bonus nevztahovala na kompenzační bonus poskytovaný dobrovolníkům. Jeho cílem je ocenit kohokoli, kdo ve svém volném čase a bez nároku na odměnu pomáhá se zvládáním epidemie onemocnění COVID-19 v přetíženém sociálním a zdravotním sektoru. Takovou dobrovolnickou činnost mohou vykonávat i např. osoby samostatně výdělečně činné či podnikatelé postižení epidemií onemocnění COVID-19 a opatřeními přijatými za účelem jejího zvládnutí nebo osoby nezaměstnané apod. Bylo by proto diskriminační neumožnit jim dosáhnout na symbolickou odměnu za vykonanou pomoc společnosti jen proto, že jsou zároveň příjemci podpory z důvodu svého vlastního postižení epidemií onemocnění COVID-19.

Nárok na kompenzační bonus dobrovolníkům nijak nezasahuje do povinností a podmínek, které jsou příjemcům kompenzačního bonusu pro dobrovolníky uloženy jinými zákony či podmínkami kompenzačních programů. Odepření nároku na kompenzační bonus dobrovolníkům, kteří jsou adresáti jiných typů podpory, by mohlo vést ke ztrátě motivace dobrovolnickou činnost vykonávat, když nástroj, který je má za tuto činnost ocenit, jim není dostupný. Minimálně by však takový přístup nevedl k očekávané podpoře vykonávání dobrovolnické činnosti u těchto skupin osob, které však pro nezastupitelnou dobrovolnickou činnost v přetíženém sociálním a zdravotním sektoru představují významnou příležitost.

Ad bod 5

Výše kompenzačního bonusu pro dobrovolníky se stanovuje nikoli za dny v bonusovém období, ale za hodiny vykonané dobrovolnické činnosti, aby bylo možno zohlednit množství skutečně vykonané dobrovolnické činnosti.

Ad bod 6

Výše kompenzačního bonusu je stanovena na symbolických 100 Kč za hodinu vykonané dobrovolnické činnosti.

Ad bod 7

Nový § 14a specifikuje náležitosti a proces podání žádosti o kompenzační bonus v případě dobrovolníka, které zůstávají v případě procesu a náležitostí podání žádosti shodné s žádostmi ostatních subjektů, a mění se tak jen náležitosti nutné k vyměření kompenzačního bonusu. Náležitostí nutnou k vyměření kompenzačního bonusu je potvrzení o počtu hodin vykonané dobrovolnické činnosti v bonusovém období vydané poskytovatelem sociálních nebo zdravotních služeb, pro něhož dobrovolník dobrovolnickou činnost vykonal. Náležitosti žádosti tedy implicitně naplňují účel kompenzačního bonusu pro dobrovolníky, totiž odměnit a podpořit dobrovolnickou činnost v sociálním a zdravotním sektoru přetíženým zařízením, které v těchto oblastech poskytují služby.

Ad bod 8

Text doplněný na konec § 15 odstavec 2 formálně určuje způsob výpočtu kompenzačního bonusu pro dobrovolníky jako součin počtu hodin vykonané dobrovolnické činnosti v bonusovém období a předmětné výše kompenzačního bonusu za hodinu dobrovolnické činnosti.

K článku II

Neboť je cílem ocenit dobrovolníky pomáhající se zvládáním epidemie onemocnění nemoci COVID-19 a nelze předem odhadnout začátek účinnosti tohoto zákona, umožňují přechodná ustanovení žádat o kompenzační bonus za všechna bonusová období předcházející účinnosti tohoto zákona (tzn. od 1. února 2021) i zpětně, a to nejpozději do 2 měsíců po nabytí účinnosti tohoto zákona. Není-li žádost v této lhůtě podána, nárok na kompenzační bonus zaniká.

K článku III

S ohledem na naléhavou potřebu podpořit dobrovolnickou činnost v souvislosti se zvládáním epidemie onemocnění nemoci COVID-19, navrhuje se stanovit účinnost zákona dnem následujícím po dni jeho vyhlášení. (Navržená účinnost je v souladu se zákonem č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů a v něm obsaženou výjimkou pro dřívější než obvyklý den nabytí účinnosti zákona, vyžaduje-li to naléhavý obecný zájem.)

V Praze, dne 16. března 2021

Jan Jakob, v.r.

Markéta Pekarová Adamová, v.r.

Dominik Feri, v.r.

Helena Langšádlová, v.r.

Vít Rakušan, v.r.

Jana Krutáková, v.r.

Lucie Šafránková, v.r.

Jan Čížinský, v.r.

Marek Výborný, v.r.

Stanislav Juránek, v.r.